

LBRIS

We know
books

Patrick
McGrath
Păienjenel

Traducere
din limba engleză
de Mihnea Gafița

GRUPUL EDITORIAL ART

Întotdeauna mi s-a părut curios că-mi aduc aminte cu limpezime și precizie de tot felul de incidente din copilărie, în schimb lucruri care mi s-au întâmplat ieri le văd ca prin ceață și nu mă pot baza câtuși de puțin pe propria mea capacitate de a le reconstitui așa cum s-au întâmplat. O fi existând vreun proces de fixare, mă-ntreb și eu, prin care timpul nu numai că nu face să ți se șteargă amintirile – așa cum te-ai aștepta –, ci dimpotrivă, ți le întărește, le betonează, le face exact pe dos față de terciul apos pe care-l resimt eu în capul meu ori de câte ori încerc să vorbesc despre ce am făcut ieri? Tot ce pot spune sigur – despre ziua de ieri, la ea mă refer – este că iarăși au fost niște indivizi în pod, știe ea foarte bine, madam Wilkinson, cine sunt – și apropo de asta, *chiar se-ntâmplă* ceva curios, ceva ce mi-a scăpat pân-acum, în momentul ăsta: femeia răspunzătoare de pensiunea în care locuiesc (numai temporar, desigur) poartă același nume de familie ca și femeia răspunzătoare de tragedia care s-a abătut asupra familiei mele în urmă cu douăzeci de ani. În afară de nume, nici o altă asemănare între ele. Madam Wilkinson a mea este o ființă cu totul diferită de Hilda Wilkinson, o femeie înăcrită, ranchiunoasă, ce-i drept zdravănă, așa cum și Hilda era zdravănă, dar fără să aibă nimic din vino-ncoacele și vitalitatea Hildei, ci cu mult mai interesată de tot ce înseamnă control – ceea ce mă face să mă-ntorc la indivizii de azi-noapte din pod; dar despre ei, dacă stau și mă gândesc mai bine, cred c-o să vorbesc altă dată.

Îmi ia vreo zece minute ca s-ajung de la canal până la madam Wilkinson. Nu pot să merg repede; mai curând îmi târâi picioarele decât merg și de multe ori mi se-ntâmplă să mă opresc brusc în mijlocul trotuarului. Uit cum se procedează, dacă mă-nțelegeți, fiindcă nimic nu se mai face automat la mine, și asta cel puțin de când m-am întors din Canada. Cele mai simple acțiuni – mâncatul, îmbrăcatul, mersul la closet – ajung să-mi creeze uneori dificultăți aproape insurmontabile, nu pentru c-aș avea cine-știe-ce handicap fizic, ci mai curând pentru că-mi pierd senzația aceea lină, fluidă a ființării-în-trup, pe care-o aveam mai demult; legătura dintre creier și membre este un mecanism delicat care la mine, în ultima vreme, de multe ori se decuplează. Când mi se-ntâmplă așa trebuie să mă opresc, spre disperarea celor din jurul meu, și să iau anumite decizii legate de ce anume îmi propun să fac, și-atunci ușor-ușor se restabilesc ritmurile de bază. Cu cât sunt mai preocupat de amintiri legate de tatăl meu, cu atât se pare că mi se întâmplă mai des, drept care presupun că trebuie să mă aștept la câteva săptămâni dificile. Madam Wilkinson își pierde răbdarea cu mine în asemenea momente și cred că este și asta unul dintre motivele pentru care am de gând să mă mut din pensiunea pe care o patronează – cel mai sigur pe la începutul săptămânii viitoare.

Mai sunt alte cinci persoane care locuiesc aici, dar eu nu le bag în seamă. Sunt niște ființe pasive, apatice, care nu ies din casă niciodată, niște suflete moarte cum de-atâtea ori am întâlnit peste ocean. Eu, unul, prefer să ies pe străzi, pentru c-am crescut prin părțile-astea ale Londrei, în Cartierul de Est, și dacă dintr-un punct de vedere schimbările sunt radicale și mă simt străin, dintr-alt punct de vedere nimic nu s-a schimbat, mai sunt încă aici fantomele, mai sunt amintirile care se înalță ca niște aburi de fiecare dată

când mi se rătăcesc privirile pe sub cutare pod de cale ferată binecunoscut, când mi se înalță dinaintea ochilor priveliștea la fel de binecunoscută a fluviului în amurg sau uzina de gaz – asta chiar că nu s-a schimbat deloc – și toate amintirile mele au darul de-a năvăli deodată pe scena din fața mea și de-a face să se topească blocul de timp care desparte pe *atunci* de *acum*, generând un soi de identificare, un fel de cursă umăr la umăr a trecutului și prezentului, așa că nu mai înțeleg nimic și uit, atât sunt de bogate și de prezente amintirile, că sunt ceea ce sunt, un individ ca un păianjen care-și târâie picioarele, îmbrăcat cu un costum ponosit, și nu vreun băiat visător de doisprezece ani și ceva.

Iată de ce m-am hotărât să-mi țin un jurnal.

Adevărul este că stau într-o casă mai mult decât ciudată. Camera mea este sus de tot, chiar sub pod, unde madam Wilkinson a depozitat cuferele și valizele tuturor chiriașilor, așa încât eu, unul, nu pot pricepe cum reușesc indivizii ăia să facă tot zgomotul pe care-l fac; doar dacă nu cumva sunt foarte mici. Înainte să plec, am de gând să urc până sus la ei și să-i pun la punct, pentru că n-am dormit nici măcar o singură noapte ca lumea de când m-am mutat aici, deși sigur că n-are nici un rost să-i spun proprietăresei așa ceva, de-aia nu mai poate madam Wilkinson, altfel de ce m-ar fi cazat aicea sus tocmai pe mine?! Sub fereastră, am o masă mică și cam șubredă, la care stau când scriu. Chiar acum stau la măsuta de care vorbesc, de fapt stau cu caietul în față, cu toate paginile frumos liniate, și țin cu degetele mele lungi și subțiri un creion bont. Stau și mă-ntreb unde ar trebui să-mi ascund caietul când nu scriu în el și deo-camdată cred c-o să-l vâr pur și simplu sub ziarul cu care e tapetat sertarul de jos al comodei din cameră – îi gălesc eu mai târziu un loc mai sigur.

Nu-i vorbă, că n-am prea multe posibilități. Am un pat îngust, cu un cadru de fontă și o saltea subțire și uzată, care stă întinsă la fel de incomod pe cele câteva arcuri încă funcționale, cum stau și eu întins pe ea; patul este mai scurt cu vreo două palme decât mi-ar trebui mie, așa că-mi ies picioarele din el. Peste linoleumul verde plin de crăpături este întinsă o carpetă zdrențuită, iar de cârligul fixat pe spatele ușii atârnă două umerase de sârmă-mbârligată, care clinează a tinichea când deschid ușa. Fereastra e murdară și, cu toate că dă spre părculețul de peste drum, are o vizibilitate atât de proastă, că niciodată nu pot fi sigur că văd cu adevărat ceea ce mi se pare că văd. Tapetul are o culoare verde-gălbui slinos, cu un model floral foarte șters și este atât de uzat, încât în unele locuri se vede pe sub el tapetul mai vechi și chiar tencuiala, iar de tavan atârnă spânzurat un singur bec cu un abajur-pălărie dintr-un material pergamentos, având comutatorul plasat tocmai lângă ușa, ceea ce înseamnă că trebuie să trec prin toată camera pe întuneric după ce sting lumina, și asta-i ceva ce nu-mi place deloc să fac. Iată deci, pentru moment, care este locuința mea.

Cel puțin, nu e departe de canal. Am descoperit o bancă lângă apă, într-un loc izolat despre care pot pretinde că este al meu, și acolo-mi place să stau cât e după-masa de lungă, fără să mă deranjeze nimeni. De pe banca respectivă se vede perfect uzina de gaz și faptul că-o văd îmi amintește întotdeauna de tata, nu știu de ce – poate fiindcă era instalator și o figură binecunoscută în cartierul ăsta prin care trecea cu bicicleta pedalând de zor, cu tașca din foaie de cort plină cu scule azvârlită peste umăr precum o tolbă cu săgeți. Erau înguste străzile pe vremea aceea, cu case de mahala mici, dărăpănate, mohorâte, înghesuite unele într-altele și având curți prelungi în spate, cu țevăria pe dinafară și frânghiile de rufe întinse de la un perete la altul, iar curțile din spate

dădeau pe niște alei și mai înguste, pline de pisici vagoabunde care scormoneau prin lăzile de gunoi. O găsesc atât de largă și de pustie, Londra din ziua de azi – asta este încă un lucru care mi se pare curios: mă așteptam să se întâmple tocmai pe dos, fiindcă scenele din copilărie sunt cele care se păstrează în memorie la dimensiuni uriașe, așa cum au fost trăite la vremea respectivă. Eu, dimpotrivă, țin minte totul strâmt: camere, case, curți, alei, străzi – toate înguste, sumbre, dând una într-alta și toate îngrămădite sub un cer apăsător pe care fumul ieșit pe hornuri se destrăma în fire și fuioare efemere, un cer mereu înnorat, de parc-ar fi plouat întruna, iar dacă nu ploua efectiv, întotdeauna stătea să plouă. Cărămida aparentă era înnegrită, pereții erau murdari și de-a lungul lor treceau siluete cenușii ca niște fantome care se grăbeau s-ajungă acasă în după-amiezile târzii de iarnă, până s-apuce felinarele să se aprindă.

Iată deci cum se-ntâmplă lucrurile, vedeți și dumneavoastră: stau pe banca mea, cu spatele la perete. Cerul este plumburiu și acoperit – cad eventual un strop sau două de ploaie. Totul în jur întreține atmosfera de părăsire, nu se vede nimeni. Exact în fața mea, un strat amărât de iarbă și buruieni. Apoi vine canalul, îngust și pâcios, cu o mângă verde care se cațără pe pietre-n sus. Pe partea cealaltă, un alt strat de buruieni, alt perete de cărămidă; dincolo de el, clădirile cu pereții pătați ai unei fabrici părăsite, cu ferestrele făcute țândări, iar dincolo și de ăștia, cupolele uriașe, roșii-ruginii, ale uzinei de gaz profilându-se pe cerul ca de plumb, trei în total, fiecare formată din câte doisprezece stâlpi verticali dispuși în cerc și ținuți la un loc, la capetele de sus, de o doagă lată de oțel. În mijlocul cercurilor pe care le descriu aceste catarge zvelte, se află cilindrii plini cu gaz, coafați cu câte-o cupolă fiecare, cu vopseaua coșcovită și având fixate la marginea de sus niște roți care se mișcă pe

șinele stâlpilor și le permit să urce și să coboare după cum fluctuează volumul și consumul. Dar eu încerc să nu mă uit la cilindrii cu pricina, din motive pe care le voi lămuri mai târziu. În schimb, stau și mă uit întruna spre sud, la un pod ca o cocoașă – să tot fie cam o sută de metri pân-acolo – cu balustrada din fier forjat ca o creastă, marcat pe malul acesta de un copac uscat, și la perspectiva de dincolo de pod, numai acoperișuri cu țigle cenușii de pe care fumegă rânduri-rânduri de coșuri subțiri de cărămidă roșie. Stau și-mi răsucesc țigări și nu-mi dau seama cum trece timpul pe lângă mine.

Da – îmi răsucesc țigări la nesfârșit și-n timp ce fac treaba asta mă uit la degetele mele lungi, ca niște picioare de păianjen, care de multe ori mi se pare că nici nu sunt ale mele; pe la vârfuri mi s-au pătat de ceva galben-închis, iar unghiile-mi sunt și ele tari, și gălbejite, și cornoase, unele mi se curbează la capete ca niște gheare – gheare pe care madam Wilkinson pare hotărâtă să mi le rețeze cu foarfeca de bucătărie. Tot timpul îmi tremură, de la o vreme, degetele-astea ale mele, lungi, gălbejite și cu unghiile ca niște gheare – și zău că nu știu de ce. În orice caz, Londra în care am copilărit eu era un oraș sărăcăcios, o rețea înfundată de compartimente întunecate și pasaje înguste și mi se-ntâmplă uneori, când recunosc vreuna dintre vechile ei trăsături, să mă întorc pe vremea aceea în mintea mea și nici măcar să nu-mi dau seama de ce se-ntâmplă cu mine. Iată de ce intenționez să-mi țin un jurnal – ca să fac puțină ordine în talmeș-balmeșul de amintiri pe care mi le răscolește întruna orașul.

Data de astăzi: 17 octombrie 1957.

Încă o dimineață cenușie și tristă. M-am trezit devreme ca să scriu în jurnal (nu mă simt foarte liniștit în sinea mea, știindu-l ascuns în comodă; poate că mai târziu o să-l încerc să-l vâr sub linoleum) și ori de câte ori mi-am ridicat ochii spre ferestruica slinoasă de deasupra mesei, n-am văzut nimic altceva decât o pătură groasă de păclă care pălea parcă puțin câte puțin, pe măsură ce dincolo de ea, undeva departe, dincolo și de Marea Nordului, se înălța soarele pe cerul iernatic și trist. Casa asta o simt adeseori ca și cum ar fi un vapor – nu știu, oare v-am mai spus?! Este îndreptată spre răsărit, vedeți dumneavoastră, către largul mării, eu mă aflu în punctul ei cel mai de sus și cel mai răsăritean, ca un marinar cocoțat în cuibul rândunicii, și cu toții plutim odată cu ea în voia curentului, toată încărcătura noastră de suflete moarte!

Mesele ni le luăm aici, în bucătărie. Madam Wilkinson are un clopoțel cu care se postează la baza scării, îl scutură și încet-încet sufletele moarte se ivesc din camerele lor și se preling pe scări în jos cu fețele goale și membrele rigide, iar când apar și eu – întotdeauna rămân ultimul, din moment ce locuiesc, v-am spus, la etajul cel mai de sus –, pe toate le găsesc așezate jur-împrejurul mesei din bucătărie, mâncându-și budinca-n tăcere. Bucătăreasa este o femeie străină, mărunță, îndesată, cu o mustăcioară neagră subțire, și se aține pe lângă mașina de gătit, cu spatele la cameră, uitându-se atent la oalele în care fierb măruntaie de vită și

de pasăre, trăgând mereu din câte o țigară și ștergându-se la nas cu dosul aceleiași mâini cu care amestecă în fiertură.

Îmi iau și eu locul la capătul mesei, care este acoperită cu o față de masă de plastic rigid (ca o mușama), gata pătată cu foloștine de budincă și cu bălțuțe de lapte – nu că ne-ar da lapte adevărat aici: individă îl face dintr-un praf pe care îl amestecă, drept care este un lichid apos în care plutesc un fel de cheaguri. Cănille și farfuriile sunt dintr-un porțelan gros alb-murdar și ni se-ngăduie să folosim cuțite și furculițe adevărate. Madam Wilkinson nu e niciodată de față, decât dacă are ceva să ne spună – stă în biroul ei care dă în holul mare, chiar lângă ușa de la intrare. Încerc să iau și eu câte o lingură de budincă: e mai rea decât otrava. Sufletele moarte nu mă bagă-n seamă. Cu privirile lor absente și tâmp, fără nici o vorbă, își hălpaie înfometate budinca, își leorpaie ceaiul, lăsând să le scape diverse zgomote trupești în timp ce se-ndoapă: câte-un pârț, câte-o râgâială, de-astea. Unul câte unul, pe măsură ce termină, pornesc în derivă către camera de zi. Femeia străină adună farfuriile și varsă resturile de budincă într-o găleată de lângă mașina de gătit. Între timp, oalele de ierburi și viscere i-au dat deja în clocot și fierb de zor; fără să-și scoată țigara din gură, se apleacă să le adulmece și s-amestece-n ele. Se mai întâmplă să-i cadă scrum în fiertură.

După micul-dejun, eu caut să ies cât pot de repede. Nu e ușor: madam Wilkinson stă în biroul ei de lângă ușa de la intrare precum câinele-ăla cu trei capete la poarta iadului.

— *Domnu' Cleg!*, latră la mine, ridicându-și ochii din hârțoage.

Eu înlemnesc; femeia asta, zău, mă-ngrozește. Rămân pe loc și mă bâțai vinovat în timp ce ea se ridică-n picioare, își dă jos ochelarii de pe nas și se strecoară, masivă cum e, cu umărul înainte pe lângă birou.

— Domnu' Cleg!, mă strigă din nou.

Ce femeie sonoră poate fi! Nu mă pot uita în ochii ei. Se reazemă de tocul ușii de la birou. Secundele se târâie una după alta cu o încetineală exasperantă. Între degetele zdrene, cărnose, ține creionul, îl rotește-ntruna, iar eu îmi închipui c-acuma îl rupe-n două – așa, ca un avertisment!

— Sper că nu mai întârziem din nou la masa de prânz, nu-i așa, domnu' Cleg?!

Eu bălmăjesc ceva cu ochii în podea, pe pereți – oriunde, numai nu către chipul ei sever. În cele din urmă îmi dă drumul să plec:

— Plimbare plăcută, domnu' Cleg, îmi spune, iar eu nu nimeresc s-o șterg mai repede.

Așa încât nu-i de mirare că-mi vărs tutunul pe jos când ajung, în sfârșit, la refugiul care este banca mea, doar îmi tremură mâinile-n așa hal! Nu este de mirare c-am ajuns să mă bucur doar aici de singurătatea mea, de singurătatea și de amintirile mele, așa o zgripturoaică este femeia asta, așa o harpie – slavă Domnului că-n curând o să scap de ea și n-o s-o mai văd!

În copilărie locuiam pe strada Kitchener, care este pe partea cealaltă a canalului, înspre răsărit. Casa noastră era la numărul douăzeci-și-șapte și, la fel ca toate casele de pe stradă, avea două camere la etaj, două camere la parter și o curte în spate, împrejmuită cu zid, care dădea printr-o poartă în aleea din spate, plus o dependență în care se găsea closetul. Ușa din față avea deasupra ei un luminator jegos în formă de soare la apus și mai era și un beci de cărbuni în care ajungeai pe o ușă care se deschidea din holul de la parter și pe urmă coborai un rând de trepte foarte abrupte. Toate camerele din casa noastră erau mici și înghesuite, cu tavanele joase; în dormitoare, tapetul era atât de vechi, încât

se umezise și se cojea, iar prin anumite locuri se decolorase rău de tot; petele alea mari, care se lăteau întruna, cu mirosul lor de tencuială mucegăită (îl mai simt și-acum în nări), formau niște figuri bizare pe fondul cu model înflorat din ce în ce mai palid și-mi stimulau, în imaginația mea de copil, o mulțime de fantasmе oribile. Holul de la parter avea pe o parte salonul din față (rareori folosit), pe cealaltă parte ușa de la beciul de cărbuni și ducea la bucătărie, de unde, pe o fereastră amplasată deasupra chiuvetei, lângă ușa din spate, se vedea în curte. Dormitorul meu era chiar deasupra bucătăriei, așa încât de la fereastra mea vedeam curtea din spate și alea pe care se ieșea din curte și dosurile caselor de pe strada următoare.

Poate că într-un singur fel se deosebea casa noastră de toate celelalte case de pe strada Kitchener: prin faptul că ne aparținea. Părinții mamei mele fuseseră negustori și cumpăraseră casa aceea când s-au căsătorit părinții mei. Țin minte că-i auzeam pe mama și tata vorbind despre asta când se certau seara în bucătărie, fiindcă tata era de părere că neamurile mamei îl priveau de sus – ceea ce presupun că și făceau. Oricum, rareori se întâmpla în vremurile acelea ca o familie să fie proprietara casei în care locuia și trebuie să fi fost motiv de invidie din partea vecinilor; poate că așa se și explică de ce părinții mei trăiau într-o curioasă izolare pe niște străzi și alei care altfel musteau de viață.

Duminica dimineța, de multe ori îl vedeam pe tata plecând la loturi, unde-și avea grădina de legume. Îl vedeam cum trăgea după el ușa din spate și se oprea în aerul rece, pâcios, din zorii zilei, cum i se transforma respirația în abur în timp ce-și punea șapca și-și răsucea fularul strâns în jurul gâtului, apoi se lăsa pe rând în genunchi ca să-și lege cu câte un capăt de sfoară cracul de la celălalt picior la nivelul gleznei, să nu i se agațe în lanțul de la bicicletă. Bicicletă